

Aktiviseras FN?

När det gäller åtgärder till fredens bevarande och ingripande mot fredshotande och fredsstörande handlingar har Förenta nationerna i stort sett visat sig totalt ineffektivt; detta innebär att organisationen inte lyckats att lösa de uppgifter, för vilka den skapats. Huvudorsaken är som bekant att säkerhetsrådet, som i första rummet har kompetens och ansvar i dessa frågor, kan fatta beslut om åtgärder endast då de fem stormakterna i rådet är ense, och att Ryssland systematiskt hindrat enighet — helt naturligt, då det är Ryssland och dess satelliter som direkt eller indirekt framstått som hotare eller brytare av freden. Fyrtio gånger har den s. k. vetorätten utnyttjats av Ryssland. FN:s enda stora framgång är den snabba och bestämda aktionen i Korea-frågan, påbörjad för fyra månader sedan; att ett beslut kunde komma till stånd i detta fall berodde på att Ryssland — som en protest mot att Kina inte företräddes av sin nya kommunistregim — höll sig borta från säkerhetsrådet vid denna session. Framgången kan alltså sägas ha blivit möjligt genom en blandning av slarv från Rysslands sida och kuppattad åtgärd från de av USA ledda demokratiska staterna.

Genom den nu antagna amerikanska resolutionen har man sökt att i viss mån råda bot på den svaghet som ligger i vetorätten. Om någon verklig reorganisation av FN är inte tal; för en sådan skulle krävas ändring av själva stadgan, och ett förslag till sådan ändring skulle falla just på vetorätten; vad man försöker är att genom ett slags kringgående rörelse öppna en väg till kollektiv handling. Metoden är att i vissa fall låta generalförsamlingen, vid vars avgöranden vetorätt inte gäller, träda i säkerhetsrådets ställe. Enligt stadgan låter sig dock detta göra blott i begränsad omfattning. Då säkerhetsrådet verkligen fattar ett beslut är församlingen ställd utanför. Och, vad som är viktigare, medan rådet enligt stadgan kan besluta med för medlemmarna bindande verkan, är församlingens kompetens inskränkt till "rekommendationer" som medlemmarna av FN kan följa, men inte fördragsmässigt måste följa.

Inom dessa snäva gränser vill FN:s resolution — antagen med 52 röster mot östblockets 5, medan Indien och Argentina nedlagt sina röster — ge generalförsamlingen ökade möjligheter

att i andra hand tjänstgöra som samlande kraft inom förbundet. Om säkerhetsrådet på grund av vetorätten är oförmöget att besluta, skall generalförsamlingen omedelbart uppta frågor om hot mot eller brytande av "fred och säkerhet" och om rekommendationer av kollektivt handlande från medlemmarnas sida, varvid även väpnat ingripande kan ifrågakomma. För detta ändamål kan församlingen sammankallas inom 24 timmar på begäran av sju av säkerhetsrådets elva medlemmar — stormakterna har härvidlag inte någon särställning. Ett särskilt utskott för observation av dessa frågor (peace observation committee) med 9—14 medlemmar skall tillsättas, och efter beslut med två tredjedels majoritet inom församlingen skall detta utskott träda i funktion, undersöka den föreliggande frågan och rapportera till församlingen. Vidare anbefalls förbundets medlemmar att ställa särskilda väpnade styrkor till FN:s förfogande att begagnas enligt rådets eller församlingens direktiv. Ett utskott skall före den 1 september 1951 framlägga mera fullständiga förslag beträffande de metoder som kan användas och de resurser som står till buds vid åtgärder för fredens bevarande.

Motiveringen till denna resolution, väsentligen given i Ache-sons förslag, klargör syftet med kompletteringen av Förenta nationernas maskineri. Man betonar att säkerhetsrådet i dessa frågor har det primära ansvaret och att dess medlemmar bör söka uppnå enighet, men att vetorättens användning gjort det nödvändigt att tillgripa även andra metoder för att organisationen skall fylla sitt ändamål. På detta sätt framhävs — i avsikt att styrka resolutionens förenlighet med stadgan — på en gång generalförsamlingens subsidiära roll och den stora betydelsen av denna roll. Säkerhetsrådet kan och bör trygga freden genom beslut — om den inte gör det får församlingen söka att ersätta rådet och dess beslut genom sina rekommendationer.

Resolutionen innebär snarare en möjlighet att stärka FN än ett verkligt förstärkande. Man får emellertid utgå från att den väldiga majoritet av stater som står bakom resolutionen syftar till att stödja den i framtiden — genom upprättande av FN-styrkor, genom verksamhet i organisationens anda vid fredsbrott och fredshot, genom följande av eventuella rekommendationer från församlingens sida i uppkommande frågor. Då Sverige genom att stödja resolutionen tagit ännu ett steg från isoleringspolitiken är detta enbart glädjande. En självfallen konsekvens bör vara att de hinder i värnpliktslagen för användande av svensk militär utomlands som under debatten framhölls genom lagändring blir undanröjda.

dationer från församlingens sida i uppkommande frågor. Då Sverige genom att stödja resolutionen tagit ännu ett steg från isoleringspolitiken är detta enbart glädjande. En självfallen konsekvens bör vara att de hinder i värnpliktslagen för användande av svensk militär utomlands som under debatten framhölls genom lagändring blir undanröjda.